

DEMOS

2023

OOK MORGEN VOOR
GELIJKE PARTICIPATIEKANSEN!

demos
voor participatie
& democratie

COLOFON

Dit is een publicatie van Demos vzw, kenniscentrum voor participatie en democratie / mei 2023

EEN PUBLICATIE VAN

Demos vzw

WERKTEN MEE

Ann Van De Vyvere
Ben Verstreyden
Bart Ketelslegers
Turid Sintobin
Pieter Smets
Bart Soons
Kim Billiau
Els Dhooge
Annelie Slaets
Chirine Gerits
Gijs Justaert
Nele Decoodt

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Gijs Justaert

GRAFISCH VORMGEVING

Françoise Albertyn

BEELDMATERIAAL

©Kathie Danneels
©Demos
©Sien Verstraeten
©Liesbeth De Schampheleere
©Ernst Marechal

CONTACT EN MEER INFO

Demos
Saintelettesquare 19
B - 1000 Brussel
T +32 (0)2 204 07 00
E info@demos.be
www.demos.be
 www.facebook.com/demosvzw

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

In een notendop

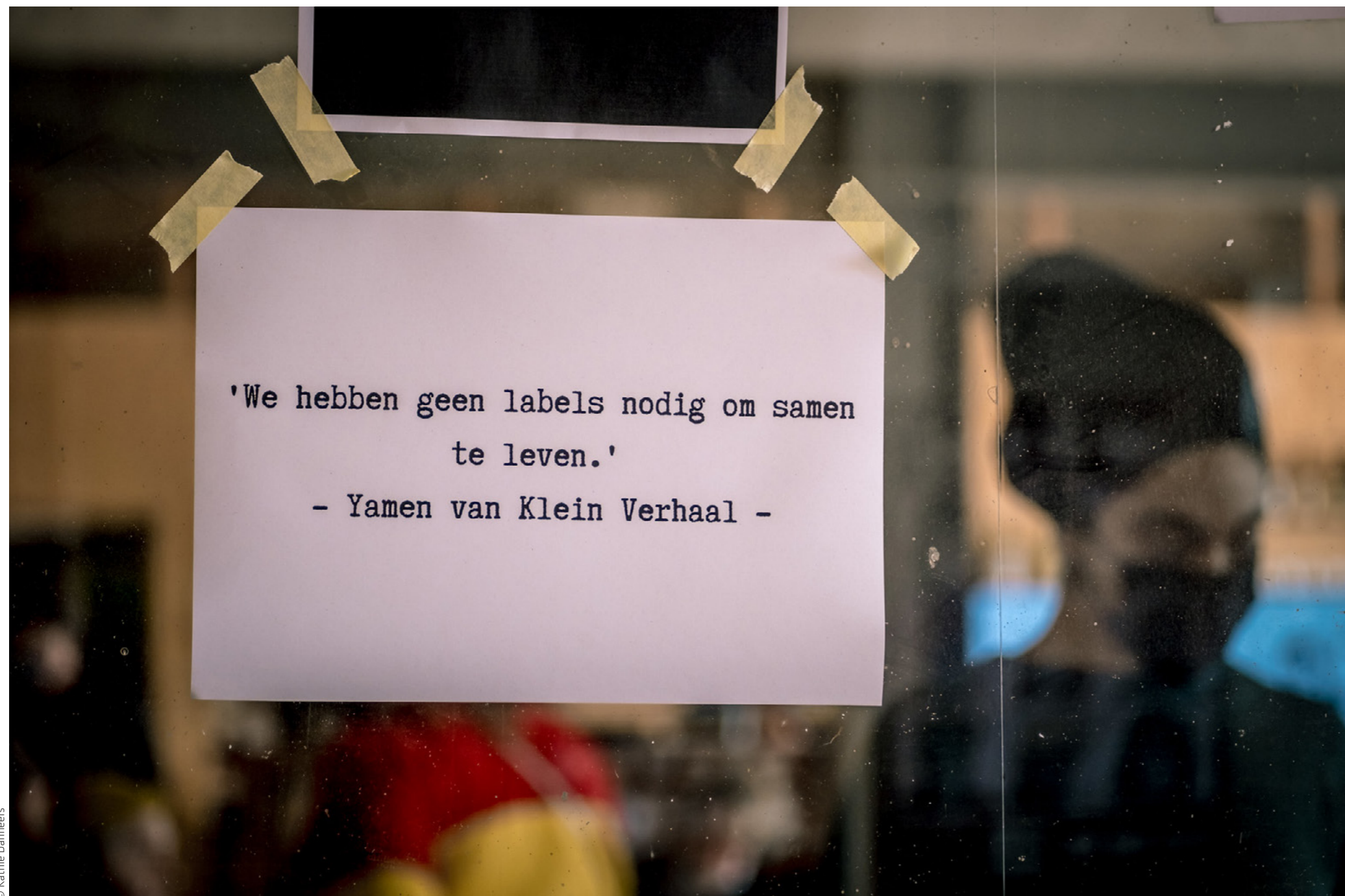
Demos is een ambitieuze bruggenbouwer voor organisaties en overheden die straf participatief willen werken voor én met mensen in kwetsbare posities, en versterkt zo de maatschappelijke impact van vrijetijdssectoren cultuur, sport en jeugdwerk

OOK MORGEN
VOOR GELIJKE
PARTICIPATIE-
KANSEN! Q

Demos richt de aandacht op wie dit recht moeilijk of niet kan realiseren

© Kathie Danneels

“Ik herinner het me nog goed. We vroegen de welzijnspartners te benoemen welke drempels mensen in armoede ervaren. En vervolgens lieten we de vrijetijdspartners nadenken over hoe ze aan die drempels tegemoet konden komen. Het was ongelooflijk hoeveel goodwill zichtbaar werd. Natuurlijk wilden ze bijdragen aan een warm ont-haal, aan het verzamelen van tweedehands uit-rusting en meer. Al was het best confronterend voor onze eigen diensten. We waren te weinig ac-tief geweest rond die drempels. De creativiteit en bereidheid van de verenigingen zette bij het lokaal bestuur een nieuwe dynamiek in gang.”

Annelies Frans, Duffel.

In België wordt 18,8% van de bevolking, in Vlaanderen 13,2% en Brussel zo'n 25%, beschouwd als risicogroep voor armoede of sociale uitsluiting¹. **Naast armoede zijn onder meer taal, migratie, achtergrond, leeftijd, woonomgeving, psychische kwetsbaarheid en beperkingen mogelijke situaties waardoor er sociale uitsluiting kan ontstaan.** Het gaat om een heel heterogene groep van mensen, waarbij niet alleen financiële maar zeker ook andere vormen van maatschappelijke kwetsbaarheid een rol spelen. De vicieuze cirkel doorbreken die armoede en sociale uitsluiting met zich meebrengt is niet eenvoudig: mensen in kwetsbare situaties ervaren minder aansluiting met anderen en met de maatschappij, hebben een grotere kans op problemen met hun geestelijke gezondheid omwille

van de stress die hun situatie met zich meebrengt, zitten vaker in een negatief zelfbeeld en raken vaker geïsoleerd. Ze nemen minder of helemaal niet deel aan het maatschappelijk leven, aan sport, cultuur, jeugd- en andere vrijetijdsactiviteiten. Er is, kortom, weinig ruimte voor ontspanning of vrije tijd die hen toelaat te ontsnappen aan de dagelijkse kopzorgen en stress.

¹ Armoedebaarometer, update 19.09.2022; <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting#news>

© Copyright Sien Verstraeten

Nochtans is vrije tijd een grondrecht én een mensenrecht en zou de toegang van iedereen, in welke situatie dan ook, gegarandeerd moeten zijn. Kunnen deelnemen aan vrije tijd vergroot de kansen van mensen en biedt kinderen en jongeren een cruciaal toekomstperspectief, zo leren praktijk en onderzoek². Het beschermt mensen in kwetsbare situaties tegen eenzaamheid, wapent hen tegen de stress die straks terugkomt, vergroot het zelfvertrouwen en de verbinding met anderen en de samenleving.

Demos richt de aandacht op wie dit recht moeilijk of niet kan realiseren, vanuit de overtuiging dat iedereen gelijke participatiekansen verdient. Demos ontsluit vrije tijd, niet alleen door inclusie en participatie van kwetsbare groepen te promoten en te faciliteren, maar ook

door hen echt te laten 'deelhebben' aan vrije tijd: zodat ze zélf mee vorm kunnen geven aan die vrije tijd, mede-eigenaar zijn van een cultuur-, sport- en jeugdwerking die bruggen bouwt vanuit hun specifieke context en leefwereld naar het Vlaamse en Brusselse vrijetijdsbeleid. Dat doet Demos samen met **een netwerk van organisaties die werken met mensen in kwetsbare situaties, met steden en gemeenten, met vrijetijdsaanbieders in de cultuur-, sport- en jeugdsector.**

Demos kiest daarbij voor een sector-overschrijdende aanpak, die verschillende domeinen van vrijetijdsbesteding omvat: cultuur, sport en jeugdwerk. Een aanpak die vertrekt vanuit de specifieke sectoren – om ook daar echt werk te maken van participatie – en **vanuit die sectorale**

participatiepraktijken bruggen maakt naar andere domeinen, met als gemeenschappelijk vertrekpunt het perspectief van mensen in kwetsbare situaties. Vanuit de vaststelling dat sociale uitsluiting een bijzonder complex probleem is, dat niet stopt aan de grenzen van een sector, aan de deuren van een cultuurhuis of sportclub. Demos legt bruggen tussen die sectoren en promoot ook intersectoraal werken bij overheden, omdat dit ten bate is van de mensen en hun organisaties die uitsluiting ervaren. Dat vraagt een geïntegreerde benadering op welzijn, waarin vrije tijd als een geheel gezien wordt waarin sport, cultuur en jeugdwerk deel van uitmaken.

DEMOS?

- ⇒ Zorgt mee voor de totstandkoming en ondersteuning van **175 netwerken** vrijetijdsparticipatie in Vlaamse en Brusselse steden en gemeenten en bouwt bruggen naar **boven-lokale vrijetijdssamenwerkingen**;
- ⇒ Bouwt bruggen vanuit een netwerk van zowat **600 lidorganisaties** van mensen in kwetsbare situaties naar cultuur, sport en jeugdwerk;
- ⇒ Brengt **honderden good practices** samen vanuit haar praktijkwerk en gebruikt die expertise om een veelvoud van organisaties, steden en gemeenten, instellingen in de vrijetijds- en welzijnssector te **ondersteunen rond inclusie en participatie**, van vrijetijdsactoren tot zorgzame buurten;
- ⇒ **Coacht en begeleidt anno 2023 tientallen organisaties, instellingen en actoren** in hun streven naar een participatiever vrijetijdsbeleid: via het Sociaal Sportief Platform waarin 40 organisaties deelnemen; via een netwerk rond kunst en samenleving waarin 8 hogescholen, en verschillende middenveldorganisaties samenzitten; via netwerken van jeugdorganisaties die inzetten op participatieve sport- en cultuurtrajecten.

"Door vrije tijd vooral als een markt van vraag en aanbod te zien, houden we te weinig rekening met mogelijke uitsluitende netwerken. Wat betekent het als groepen van burgers zich niet of onvoldoende in het bestaande aanbod herkennen? Moeilijk bereikbare doelgroepen bestaan niet. Althans, daar gaan we bij Demos van uit. Als groepen van burgers niet participeren en zich onvoldoende in het bestaande aanbod aan jeugdwerk, cultuur en sport herkennen, dan slaan we de bal mis. Demos vzw (z.d.)."

Visietekst: Vrije tijd in de netwerkgemeente. <https://demos.be/kenniscentrum/document/visietekst-vrije-tijd-in-de-netwerkgemeente>

²Wim Van Lancker, KU Leuven, Studie rond Vrije tijd en armoede voor VRT, 2021.

Praktijkvoorbeeld AISA:

Eén van de laureaten van de Arts in Society Award (AISA) was violiste Aline Accoe met haar project “Kumazemi – Kunst als ontmoetingsplek”:

In 2020, ten volle corona, werd er in Tienen gekozen voor een mini- Kweikersparade met als thema ‘Transformatie’. Violiste Aline Accoe bouwde er een

socio-artistisch project rond, met als doel een Kweikerslied. Ze werkte hiervoor samen met kunstenaars, een percussiegroep van Erm’in Erm en kostuumontwerpers. Mensen uit vier kwetsbare doelgroepen werden uitgenodigd om aan deze artistieke ateliers deel te nemen. Dat was net de kracht van het project, de diversiteit van deze deelnemers die via de partnerorganisaties betrokken waren. Vrouwen met een migratieachtergrond, mensen

in armoede, personen met een mentale beperking en de deelnemers van het KNEPH-atelier (een artistiek atelier voor in- en outsiderkunstenaars) zongen samen en werkten met karton. Dit creëerde bruggen tussen de verschillende inwoners van Tienen. Het thema transformatie bood stof voor dialoog. Niet uitsluitend artistiek was dit een straf project, er ontstonden ook trouwe vriendschappen en een versterkt welvoelen bij de deelnemers.

Aline Accoe: “Dankzij de steun van Arts in Society Award werd ik als kunstenaar serieuzer genomen. Mijn aandeel werd waardevoller, en ik kreeg meer ruimte om als kunstenaar mijn ding te doen en mijn praktijk te verrijken via samenwerkingen. De coaching die AISA biedt naast de financiële ondersteuning zorgde voor verbinding met de andere laureaten, we konden tijdens de laureatenmeetings onze passie delen en gelijkgezinden vinden, dat gaf een push om steeds verder te doen. Het is fijn om te horen dat je niet alleen bent met je uitdagingen en struikelblokken. Maar er is uiteindelijk iets heel moois uitgekomen doordat want wanneer we de mensen wél konden samenbrengen ondanks corona, was de verbinding nog sterker. Het fysiek samenkomen kreeg andere betekenis, samen musiceren kreeg een ander niveau of laagje.”

Arts in Society Award Platform

Sinds enkele jaren werken Demos en Cera, samen met acht kunsthogescholen en sociale organisaties uit Vlaanderen en Brussel, samen in het Arts in Society Award Platform, een platform voor participatieve kunstpraktijken. Doel van de samenwerking is **organisatieversterking**, zowel van de kunstinstellingen als van de organisaties die maatschappelijk kwetsbare mensen verenigen; het uitdragen en **structureel inbedden van het belang en de kracht van participatieve kunstpraktijken** binnen de kunsthogescholen, naar het beleid, en bij de kunstenaars van morgen; en kennisdeling en uitwisseling van expertise en ervaringen op maat en in functie van de noden van de verschillende doelgroepen.

Enkele cijfers:

- ⇒ Sinds 2014 werken kunsthogescholen samen met kunstenaars en organisaties jaarlijks nieuwe projecten uit. Zo werden er in 2018 bijvoorbeeld 9 projecten gesteund, waarbij 36 kunstenaars, 9 organisaties en 5 kunsthogescholen deelnamen. In 2019 ontwikkelden 42 kunstenaars uit diverse disciplines en 15 partnerorganisaties samen 13 nieuwe participatieve kunstprojecten.
- ⇒ We kijken terug op 8 succesvolle edities Arts in Society Award waarbij **87 partnerorganisaties** betrokken werden die vanuit hun dagelijkse werking in contact zijn met mensen in een kwetsbare positie.
- ⇒ In april 2023 lanceren Demos en Cera een nieuwe oproep, (H)art&Society, waarin gelijkwaardige samenwerkingsverbanden tussen kunsthogescholen en hun buurtorganisaties centraal staan. We blijven samen streven naar meer sterke participatieve kunstpraktijken, met als doel een duurzaam platform te ondersteunen voor participatieve kunstpraktijken in Vlaanderen en Brussel.

Op onze website vind je meer info over het Arts in Society Award:

<https://demos.be/kenniscentrum/dossier/dossier-arts-in-society-award>

Onze visie en missie

© Sien Verstraeten

© Sien Verstraeten

© Sien Verstraeten

“In de Vierdewereldgroep Aalst vroegen ze om mee op culturele uitstap te gaan. Maar ik wou dat niet, want ik kon dat niet betalen. Ze zeiden dat er een UiTPAS was. Maar ik bleef tegen drempels stoten: Wat moet ik kiezen, hoe moet ik kiezen? Maar de vereniging bleef aandringen om mee te gaan. Ik ben uiteindelijk wel meegegaan. In het begin heb ik mij volledig afgeschermd. Maar stilaan bloeide ik open. Soms ging ik mee, maar niet altijd uit interesse voor de voorstelling, maar voor het gezelschap. Ik voelde me op mijn gemak. Wat ik echt leerde was plannen, iets durven vragen, vragen waar ik mijn jas moest gaan hangen. Vaardigheden die andere mensen makkelijk vinden, vond ik moeilijk. Pas vanaf dat ik die basisvaardigheden had, ben ik gaan groeien (...) Uiteindelijk heb ik werk gevonden, dankzij de basisvaardigheden die ik heb geleerd door mee te doen.”

Het Netwerk Tegen Armoede (2022, 29 juni). In gesprek met kabinet Jambon over Participatiedecreet. <https://www.netwerktegenarmoede.be/nl/nieuws/2022/in-gesprek-met-kabinet-jambon-over-participatiedecreet>

Gelijke kansen om écht te participeren

De impact die Demos wil hebben is dat iedereen **gelijkwaardig kan participeren aan vrije tijd, ook zij die uitsluiting ervaren**. Kunnen deelnemen aan een lokaal of bovenlokaal vrijetijdsaanbod, of het nu gaat om de sportclub, de jeugdbeweging of het theater. Dat klinkt misschien vanzelfsprekend, maar is dat allerminst. Niet alleen vanuit het perspectief van de mensen in kwetsbare situaties: "waarom zou ik naar het theater gaan als ik zoveel andere problemen heb? En wat zullen de mensen wel zeggen?"; maar ook vanuit de aanbodzijde: "hoe moeten we de organisatie

van onze club, gezelschap, vereniging aanpassen willen we ook écht iedereen in de samenleving bereiken, ook zij die vandaag nog niet meedoen?" Werken aan gelijke kansen voor echte participatie van kwetsbare groepen vraagt een actieve inbreng van verschillende actoren: organisaties die deze mensen verenigen en hen aan het woord laten, aanbieders van vrije tijd, én overheden die ook willen inzetten op de deelname van iedereen aan het vrijetijdsleven.

"Ik ben me bewust van de uitdagingen waar jongeren mee te maken hebben, vooral jongeren die opgroeien in kansarmoede. Zij hebben vaak minder toegang tot cultuur en jeugdwerk en hebben een grote behoefte om zich creatief te uiten en hun stem te laten horen. Daarom ga ik samen met Demos langs bij organisaties om een sterk netwerk te creëren voor jongeren met een verhaal. Mijn doel is om een inclusieve gemeenschap te creëren waar jongeren uit verschillende achtergronden elkaar echt ontmoeten en van elkaar kunnen leren." AkB

Demos zet daarbij méér in dan enkel op financiële drempels, maar werkt met die verschillende actoren samen om andere drempels weg te nemen: van psychologische drempels, door het empoweren van mensen die uitsluiting ervaren om bijvoorbeeld

En zo legt Demos de brug naar het **deelhebben aan vrije tijd**. Want waar deelnemen vaak gefaciliteerd kan worden door een goed begeleid proces in dialoog met de verschillende actoren, vraagt deelhebben een veel grondigere en diepere aanpak. Bij

"Vrije tijd zorgt voor leerkansen en persoonlijke groei, waardoor eigenwaarde van mensen stijgt, waardoor mensen uit de vicieuze cirkel van een laag zelfbeeld, ziekte en zelfs depressie kunnen geraken. Een meerwaarde voor iedereen en dus ook voor onze maatschappij."

Vrije tijd is essentieel voor het welzijn van mensen, voor een betere mentale gezondheid, het verwerven van sociaal en cultureel kapitaal en actief burgerschap. Sterker nog, het recht op vrije tijd is opgenomen als grond- én mensenrecht, en dus heeft de overheid een verantwoordelijkheid om dat recht te vrijwaren en te promoten.

Vrije tijd, cultuur, sport, jeugdwerk, zijn misschien wel de meest gebruikelijke manieren om aansluiting te vinden met anderen in de samenleving. Ze geven mensen de kans om er écht deel van uit te maken, om mee te tellen. En toch wringt het schoentje nog. Want aan de ene kant is het vrijetijdsaanbod vaak nog te weinig toegankelijk, laat staan afgestemd op mensen in kwetsbare situaties. En aan de andere kant wordt vrije tijd door die mensen vaak als eerste aan de kant gezet wanneer ze hun prioriteiten bepalen. Omdat die nu eenmaal niet altijd even goedkoop is, omdat mentale (pleinvrees, stress, enz.) en fysieke drempels (toegankelijkheid) de motivatie om deel te nemen in de weg staan. Deelnemen aan vrije tijd, en die mee zelf kunnen vormgeven ("deelhebben"), geeft mensen nochtans het gevoel dat ze er wél bij horen. Maar dat gaat niet vanzelf, er gaat een heel proces mee gepaard, gericht op toegankelijkheid

en aansluiting zoeken vanuit en naar het aanbod, op empowerment van groepen in kwetsbare situaties en vooral empowerment van organisaties en actoren die hier een rol in kunnen spelen. Een organisatie die écht inzet op participatie wil meer doen dan een oefening om drempels weg te nemen in functie van een betere toeleiding, maar moet ook durven kiezen voor verandering van het aanbod zelf. Dit soort processen ondersteunen ligt in het DNA van Demos.

"Moeilijk bereikbare groepen bestaan niet"

Een circuschool in een kwetsbare buurt trekt enkel witte kinderen aan. Een theatergezelschap krijgt zelden een rolstoelgebruiker over de vloer. Die selectiviteit stemt niet langer overeen met onze superdiverse samenleving. Waar moeten organisaties op letten, willen ze een diverser publiek bereiken?

Lees verder op onze website:
<https://demos.be/kenniscentrum/artikel/moeilijk-bereikbare-groepen-bestaan-niet>

Demos werkt daarbij met **gevestigde én minder gevestigde vrijetijdsaanbieders**. Want het vrijetijdslandschap is geen neutrale ruimte: in de jeugd-, cultuur- en sportsector zijn het vaak de (grotere) gevestigde spelers die de meeste aandacht krijgen vanuit het beleid, en een sterke ondersteuning, maar zich tegelijk wat afschermen van nieuwe

initiatieven. Nochtans zijn het net die nieuwe initiatieven waar vaak bijzonder waarachtige, vernieuwende en betekenisvolle vormen van participatie ontstaan. Ook dat is de democratie die in "Demos" zit. Onze rol is om die initiatieven mee kenbaar te maken, te ondersteunen, en om de brug te maken tussen de nieuwe en gevestigde initiatieven.

"Ik sta te kijken van het maatwerk. Ik wil hier veel meer op inzetten. Maar daarvoor moet je je kwetsbaar durven opstellen. Niet weten wat er gaat komen. 'Moeilijk bereikbare doelgroepen bestaan niet - moeilijk bereikbare organisaties wel. Voor mij zit hier heel veel waarheid in. We moeten ons als organisatie zo durven heruitvinden, herorganiseren dat we erin slagen om echt een bereikbare organisatie te zijn." Jana Debruyne van Danspunt, deelnemer Inspiratiedag Ruimte Maken)

“Ruimteclaimers en ruimtemakers”

Organisaties die zich richten op groepen die moeilijker of niet aan participatie toekomen, bekleden doorgaans een eerder perifere positie in cultuur, jeugdwerk of sport. Soms omdat ze nieuw zijn of een nieuwe werkwijze ontwikkelen. Maar ook hun keuze om te werken met mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie, plaatst of houdt hen aan de rand van het speelveld. Hoewel ze participatiekansen bieden waar de gevestigde spelers niet altijd in slagen, ontvangen ze niet altijd de nodige erkenning en ondersteuning. Demos ondersteunt en werkt met die nieuwe initiatieven (“Ruimteclaimers”), plaatst hen in het daglicht, en werkt met gevestigde organisaties die naar hen een brug willen maken (“Ruimtemakers”).

Lees verder op onze website: [De staat van participatie in jeugdwerk, cultuur en sport | Demos](#)

© Liesbeth De Schampheleere

© Sien Verstraeten

Vrije tijd = cultuur, sport, jeugdwerk én alles daartussen

Demos werkt daarbij vanuit een **transversale of intersectorale aanpak** die vertrekt vanuit de praktijk en van de sociale en inclusieve praktijken die vandaag pioniers zijn, impact hebben of innovatief tewerk gaan binnen én over deze sectoren heen.

Een transversale aanpak die uniek is én die werkt:

⇒ Het aanpakken van sociale uitsluiting is een bijzonder complex probleem, dat niet stopt aan de grenzen van een sector, aan de deuren van een cultuurhuis of sportclub. Dit aanpakken lukt niet vanuit één sector, maar vraagt een **geïntegreerde benadering** op welzijn, waarin vrije tijd als een geheel gezien wordt waarin sport, cultuur en jeugdwerk deel van uitmaken. Net zoals

ze vaak alle drie deel uitmaken van de vrijetijdsbesteding van een gezin, ook zij in maatschappelijk kwetsbare situaties.

⇒ Net omwille van de complexiteit van het probleem, is het cruciaal dat sectoren kijken naar elkaar en **van elkaar kunnen leren**. Ze hebben elkaars expertise nodig om niet in bepaalde (dezelfde) valkuilen te trappen, om elkaars rijkdom, diversiteit en creativiteit aan methodieken te kennen en te gebruiken in het streven naar participatie van iedereen. Demos daagt hen uit en begeleidt hen om over het muurtje te kijken.

⇒ Vrijetijdssectoren zijn per definitie niet altijd strikt af te bakenen. Tussen cultuur

en jeugdwerk, tussen sport en jeugd, cultuur en sport, bestaan vele **tussenruimtes**. Activiteiten die op een kruispunt staan of die tussenruimte bewust opzoeken en die zich niet in de bestaande hokjes van sport, cultuur, of jeugdwerk laten vatten. Het Platform Sociaal Sportieve Praktijken dat Demos faciliteert en ondersteunt, is daar een voorbeeld van, of de “Bruggenbouwertrajecten” die vanuit armoede bruggen bouwen met jeugdwerk en sport. Het is in die tussenruimtes dat innovatie vaak plaatsvindt, waaruit bestaande én nieuwe initiatieven uit de drie sectoren kunnen leren.

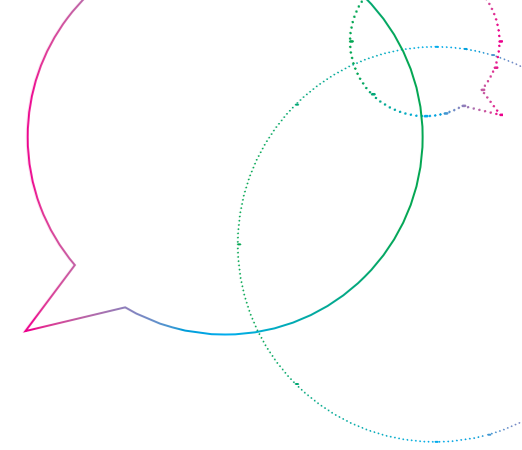
Uit de praktijk: Het Sociaal Sportief Platform

Demos faciliteert het **sociaal-sportief platform**. Dat is een netwerkverband van 40 sociaal-sportieve praktijken uit heel Vlaanderen en Brussel, zoals Circus zonder Handen, KAA Gent Foundation, City Pirates en zo veel meer. Deze organisaties hebben vertakkingen in verschillende sectoren en ambiëren allemaal expliciete sociaal-maatschappelijke doelen. De diverse praktijkorganisaties richten zich naar verschillende doelgroepen: mensen met een psychische kwetsbaarheid, mensen in armoede, mensen met een verslavingsproblematiek, mensen met een vluchtverleden,...

Het doel van het platform is tweeledig: krachten bundelen en wegen op het beleid. De aanleiding hiervoor werd in 2019 gelegd. Demos had in 2017 en 2018 via onderzoeks- en vormingswerk het thema ‘sociaal-sportieve praktijken’ op de kaart gezet van lokale besturen en sport- en vrijetijdskoepels. Maar er ontbrak nog iets fundamenteel: de betrokkenheid van de praktijken zelf. We voelden al langer aan dat er vanuit het terrein interesse was om een ‘grassroots’ netwerkverband op te richten dat zorgt voor ‘peer to peer’ versterking van deze pioniers.

Op een eerste meeting in mei 2019 brachten we 25 praktijkwerkers samen met de vraag of er draagvlak was voor meer samenwerking. Het antwoord was volmondig ja, en we maakten vervolgens een memorandum met 5 aanbevelingen voor inclusief sportbeleid. Intussen telt het platform 40 lidorganisaties en hebben we een platformbestuur van 6 mensen dat de strategische koers bewaakt. In het najaar brachten we de campagne #onzichtbare prestaties uit en we organiseren regelmatig vorming en uitwisseling voor de praktijken zelf. Het platform wordt door Sport Vlaanderen gewaardeerd (en gefinancierd) als partner voor de ontwikkeling van beleidsvoorbereidend werk.

Meer info over het platform vind je op www.sociaalsportief.be of via deze toegankelijke webinar waarin we de werking van ons platform toelichten en waarin je 2 lidpraktijken aan het woord hoort over waarom ze lid zijn.

Kortom, de impact die Demos wil hebben:

- ⇒ Een verhoogde bewustwording en betrokkenheid ten aanzien van uitsluitingsmechanismen binnen vrije tijd;
- ⇒ Een algemene overtuiging van de essentiële waarde van vrije tijd voor een inclusieve samenleving;
- ⇒ Veel meer mensen die volwaardig participeren aan vrije tijd;
- ⇒ Lokale en overkoepelende overheden hebben een visie op vrije tijd en een beleid dat zicht richt op inclusie en diversiteit van aanbod én vraag;
- ⇒ Vrije tijdsaanbieders werken inclusief en participatief.

Onze strategie & aanpak

© Ernst Marechal

Gelijke kansen om écht te participeren

“Ik werk reeds verschillende jaren samen met Demos vzw op verschillende manieren. Studiedagen waarvan je op voorhand weet, als ik daar naartoe ga dan kom ik terug met een rugzak vol inspiratie en tools waarmee ik in de praktijk aan de slag kan. Daarnaast kon ik ook rekenen op inhoudelijke ondersteuning. In het begeleidingstraject rond sociaal sportieve praktijken wordt echt ruimte gemaakt om op maat van onze stad ondersteuning te bieden. De relatie is ook wederkerig. Door de ondersteuning vanuit Demos vzw groeien onze lokale praktijken die op hun beurt worden opgepikt als good practices. Wanneer die daarna in het voetlicht verschijnen dan is de impact nog groter, dan worden de werkingen op zich een voorbeeld voor anderen.” Leslie Ramboer, stad Kortrijk

© Ernst Marechal

© Liesbeth De Schampheleere

Demos werkt samen met een netwerk van honderden organisaties en verenigingen van mensen in kwetsbare situaties, aanbieders en hun federaties van cultuur, sport en jeugdwerk, lokale besturen en de Vlaamse overheid, kunst- en andere hogescholen en instellingen die van participatie werk willen maken.

Demos richt haar blik op Vlaanderen en Nederlandstalig Brussel, steden en gemeenten, lokaal en bovenlokaal. Via verschillende strategieën maakt Demos haar missie en doelstellingen waar.

⇒ Demos is een echte **netwerk-ondersteuner**, vanuit de visie dat de actoren vooral elkaar nodig hebben en elkaar versterken. De organisatie die mensen in kwetsbare situaties verenigt, de vrijetijdsaanbieder, de stad, gemeente of intergemeentelijke samenwerking, de hogeschool, enz. Demos bouwt, faciliteert en ondersteunt deze netwerken bij het uitwerken van hun samenwerking, van hun gedeelde visie op inclusie en participatie, hun analyse van kansen en drempels, hun voorgestelde oplossingen. Vanuit de sectorale én transversale expertise en de nabijheid van de praktijk, brengt Demos nieuwe inzichten en methodieken binnen in de netwerken, ondersteunt ze de verduurzaming van de samen-

werkingen, en daagt ze uit om ook over het muurtje te kijken, naar nieuwe praktijken, naar andere sectoren. Demos is niet zélf het netwerk, maar ondersteunt de netwerken. Ze doet dat zowel regionaal, bijvoorbeeld via lokale en intergemeentelijke netwerken rond vrije tijd, als thematisch, binnen of over de sectoren heen.

Onze doelstellingen:

- Lokale en intergemeentelijke netwerken rond vrije tijd die werk willen maken van de participatie van iedereen ondersteunen en verduurzamen.
- Thematische netwerken die inzetten op innovatieve sociale inclusiepraktijken, uitbouwen en versterken, zowel binnen de sectoren cultuur, sport en jeugdwerk als over de sectoren heen.

⇒ Demos **verzamelt en deelt expertise die vertrekt vanuit de praktijk** – opgebouwd vanuit vijftien jaar ervaring – en biedt vanuit die expertise ondersteuning aan actoren die willen werken aan volwaardige participatie van iedereen, hun kennis willen verdiepen en vernieuwen vanuit de innoverende praktijkvoorbeelden die Demos samenbrengt. Met daarbij een specifieke

aandacht voor de nieuwe initiatieven (ruimteclaimers) en praktijken die ontstaan in de tussenruimtes tussen de sectoren.

Om écht te kunnen inzetten op gelijke kansen voor echte participatie, hebben de actoren verschillende capaciteiten nodig: kennis over en betrokkenheid bij het perspectief van mensen in kwetsbare situaties, methodieken die hen erin helpen de drempels te identificeren, en goede voorbeelden die hen op weg helpen naar op maat gerichte oplossingen. Door kennisopbouw én kennisdeling versterkt Demos de capaciteiten van deze actoren.

Onze doelstellingen:

- Versterken van organisaties, aanbieders, overheden en andere actoren om in te zetten op participatie van iedereen via coaching en begeleiding
- Het organiseren van kennisopbouw én kennisdeling rond participatie van mensen in kwetsbare situaties aan vrije tijd

⇒ Demos organiseert **via VrijUIT de deelname van mensen in kwetsbare situaties aan het bovenlokale vrijetijdsaanbod**. De focus ligt hierbij op het uit-

bouwen en versterken van een netwerk van méér dan 600 lidorganisaties van mensen in kwetsbare situaties, en hen toeleiden naar het vrijetijdsaanbod. Demos kiest daarbij expliciet voor een **aanpak via organisaties**, die mensen verenigen, hun kwetsbare situatie en drempels kennen en hun vertrouwen al genieten. Via VrijUIT bereikt Demos dus niet alleen het individu, maar versterkt ze de organisaties én de mensen die er deel van uitmaken, door samen aan vrije tijd te doen. Samen met die organisaties gaat Demos op zoek naar een gepast en divers bovenlokaal vrijetijdsaanbod – als toeleider. Maar Demos gaat verder, want vanuit het leden-netwerk van VrijUIT gaat ze ook op zoek naar manieren om niet-financiële drempels weg te werken, vanuit hun ervaringen, en gaat ze daarover in dialoog met vrijetijdsaanbieders.

Onze doelstellingen:

- De méér dan 600 organisaties uit het ledennetwerk van VrijUIT krijgen ondersteuning en toeleiding naar een kwalitatief en divers bovenlokaal vrijetijdsaanbod in samenwerking met technische partners
- Bovenlokale vrijetijdsaanbieders werken actief aan het wegwerken van drempels (financiële en niet-financiële) op basis van de ervaringen uit het VrijUIT-netwerk.

“Toen de sportclubs gingen meedoen met de UiTPAS, kwam er na verloop van tijd het signaal dat er meer nodig was dan een verlaagde lidmaatschapsbijdrage. Zoals sportkledij bijvoorbeeld. Het bestuur had snel ideeën over hoe dat kon aangepakt worden. Toch kozen we ervoor om die vraag in het netwerk neer te leggen. Dat duurt dan wel een beetje langer, maar de oplossingen zijn nu gedragen door de partners. En er ontstaat meer begrip voor dingen die we zien gebeuren, zoals kinderen in armoede die inschrijven voor meerdere sportkampen. We leren om niet te snel veronderstellingen te maken en conclusies te trekken. Het gaat erom de verschillende werelden bijeen te brengen in plaats van snel-snel een paar toffe ideetjes uit te rollen.”

Sarah Braet, Oostende

Demos: ook morgen

Vlaanderen en Brussel heeft een rijk, dynamisch en levendig vrijetijdslandschap. En tal van organisaties en vrijetijdsaanbieders zetten vandaag al sterk in op de participatie van iedereen, mede dankzij het werk van Demos in de afgelopen vijftien jaren.

Méér dan ooit zijn “verbindingsorganisaties” als Demos nodig

Maar desondanks blijven bestaande uitdagingen bestaan, én komen nieuwe uitdagingen steeds sterker op de voorgrond. Uit een onderzoek van Demos en Publiq uit 2021 waarbij 517 organisaties hun input gaven, bleek dat het nog steeds langgeschoolden zijn, (langgeschoolde jongeren en partners met kinderen) die het meest participeren. Het participatieonderzoek van KU Leuven-VRT uit 2021 bevestigt dat vier op de tien (41%) respondenten die zich in een socio-economisch kwetsbare situatie bevinden, aangeven niet te kunnen betalen voor vrijetijdsactiviteiten omdat dit niet in hun budget past. Tegelijk stellen de laatste cijfers van de Atlas Superdiversiteit Vlaanderen dat ongeveer 25% van de inwoners in het Vlaams Gewest in 2020 een niet-Belgische origine heeft. De COVID-19 pandemie, tot slot, heeft voor iedereen pijnlijk duidelijk gemaakt wat de mentale en sociale gevolgen zijn wanneer het vrijetijdsaanbod stilvalt en de kans op participatie wegvalt. Voor mensen

in kwetsbare situaties betekende de pandemie en de gezondheidsrisico's een extra drempel tot participatie. Om maar enkele van de bestaande en nieuwe uitdagingen te benoemen.

87%

87% van de bevroagden geeft aan dat samenwerking met andere organisaties, binnen en/of buiten de sector een key factor is in het verhogen van vrijetijdsparticipatie

83%

83% geeft aan dat het ontwikkelen en laagdrempelig aanbod essentieel is om de participatie van iedereen te bevorderen

60%

60% van de organisaties geeft aan nood te hebben aan een netwerk en/of partners om die doelstelling mee te helpen realiseren

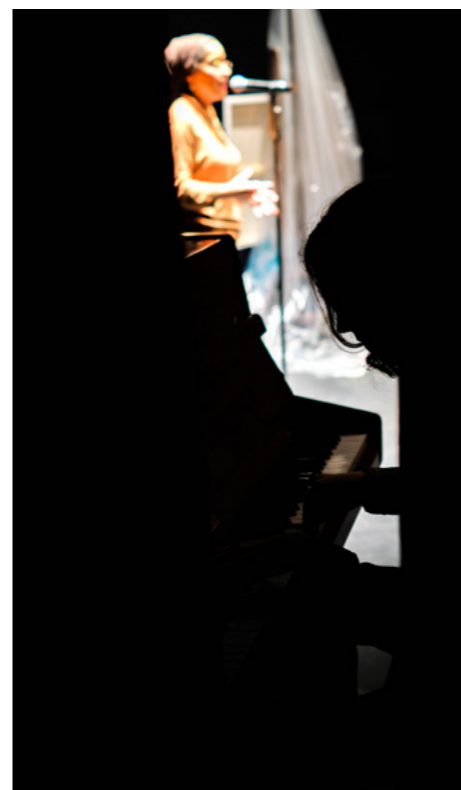
66%

66% geeft aan dat ze willen hun capaciteiten willen versterken door te leren uit voorbeelden en verhalen van anderen

Méér dan ooit zijn “verbindingsorganisaties” als Demos nodig. Die sociale inclusie en de participatie van iedereen aan vrije tijd en het sociale leven promoten én versterken door te verbreden, te verdiepen en te connecteren tussen organisaties, gevestigde aanbieders en nieuwe ruimteclaimers, besturen en overheden, enz. **Voor al die actoren is Demos een geloofwaardige en gevestigde partner in hun traject naar méér kansen voor echte participatie.** Dezelfde enquête van Demos en Publiq uit 2021 bevestigt enkel maar deze nood:

“De inzet op lange termijn is in feite heel belangrijk’. Niet snel-snel dingen proberen te regelen om enkele gezinnen kansen te bieden dus, maar vooral de geesten en structuren beïnvloeden zodat er duurzame vrijetijdskansen ontstaan voor alle gezinnen in armoede. Het empathisch vermogen van de mensen die deel uitmaken van het netwerk is in feite cruciaal. Het is niet evident om je in te leven in de situaties waar mensen in armoede mee te maken krijgen. De mantra iedereen gelijk voor de wet werkt niet altijd om iedereen gelijke kansen te geven.” Lindsay Van Mierlo, trekker LN en Jan Van Dijck, vzw Doedèskadèn.

Demos werkt samen!

Om haar doelstellingen te realiseren, werkt Demos samen met verschillende partners, steeds vanuit haar unieke positie gericht op gelijke kansen voor echte participatie van iedereen, ook zij die vandaag uitsluiting ervaren. **Demos is vandaag uniek als organisatie die vertrekt vanuit participatie als doelstelling en werkt over sectoren heen!** En daarvoor werkt ze samen met andere spelers in het vrijetijdsveld:

⇒ Met de **Vlaamse overheid** werkt Demos samen om projecten te ondersteunen die participatie willen bevorderen, vanuit de sectoren cultuur, sport en jeugdwerk. De Vlaamse overheid financiert Demos voor deze kernopdracht.

⇒ In de cultuursector werkt Demos samen met Op/Til in de ondersteuning van het bovenlokale cultuuraanbod in Vlaanderen. Waar **Op/Til** vertrekt van een sectorale benadering (cultuur) en zich toelegt op het ondersteunen van het aanbod en intergemeentelijke samenwerkingen die een bovenlokaal cultuuraanbod willen uitbouwen, vertrekt Demos vanuit de participatiezijde en de verbinding tussen aanbod, lokale besturen, intergemeentelijke samenwerkingen, en organisaties die mensen in kwetsbare situaties samenbrengen.

⇒ Met **Publiq** en **Iedereen Verdient Vakantie** zal Demos in de toekomst een gezamenlijk loket uitbouwen voor de toegang van mensen in kwetsbare situaties aan het bovenlokale vrijetijdsaanbod. Één gezamenlijk loket, met specifieke aandacht voor gebruiksvriendelijkheid vanuit de doelgroep. De grote expertise van Publiq op vlak van individuele technische afhandeling is in die zin complementair aan de werking van Demos, die steunt op het ledennetwerk van meer dan 600 organisaties waarmee Demos uitwisseling organiseert, capaciteiten versterkt rond toeleiding naar vrije tijd, en dat Demos toelaat de vinger aan de pols te houden wat betreft andere dan financiële drempels.

⇒ In de jeugdsector zijn onder meer **Ambrassade**, **Bataljong**, **Uit de Marge**, **Formaat** partners van Demos. Als expertisepartner participeren we ook aan het project **Komaf**, een project dat drempels naar vrije tijd wil verlagen in het jeugdwerk.

⇒ Op vlak van brede inclusie, investeert Demos in partnerschappen met deskundige spelers in dit werkveld. Zo is er op vlak van **LEVL** een samenwerking inzake diversiteit op de werkvloer. Daarnaast investeren we in een deskundig netwerk met partners die werken rond mensen met een beperking. In 2022 organiseerden we in dit kader de dialoogdag inclusie in samenwerking met heel wat actoren.

info@demos.be
www.demos.be

 www.facebook.com/demosvzw

dēmos
voor participatie
& democratie

Vlaanderen
verbeelding werkt